

Το Σπαρτιατικό Ιδεώδες και η χρήση του τον 20ο Αιώνα

Γράφει η Δρ. Πατρίσια Ριάκ (Κυριακίδου) Κοινωνικός Ανθρωπολόγος της Ελληνικής Κοινωνίας, Καθηγήτρια Πανεπιστημίου, τμήμα Ανθρωπολογίας Montclair State University, New Jersey, US. Στέλεχος Εθνικού κόμματος «Έλληνες»

Όλα ξεκινούν με την Ελληνική Κληρονομιά της πολιτικής θεωρίας που γέννησε ένα σύγχρονο είδος Δημοκρατίας. Πολλές ελληνικές πολιτικές θεωρίες βασίζονταν στην παρατήρηση ότι στην πράξη σχεδόν όλες οι ελληνικές κοινωνίες από τους πρώτους χρόνους είχαν τρία επίπεδα εξουσίας: Έναν πολύ μικρό αριθμό βασιλέων ή δικαστών, ένα συμβούλιο των ισχυρότερων ανδρών (γαιοκτήμονες) και μια συγκέντρωση όλων των άλλων πολιτών μέσω εξουσίας με την πρώτη από αυτές τις ομάδες.

ΟΙ «ΑΝΤΙΔΗΜΟΚΡΑΤΕΣ» ΠΛΑΤΩΝ ΚΑΙ ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΗΣ ΕΚΤΙΜΟΥΣΑΝ ΤΟ ΣΠΑΡΤΙΑΤΙΚΟ ΣΥΣΤΗΜΑ

Μερικές φορές, σε συνεργασία ή αντιπαλότητα, αυτό το σχήμα θεωρητικοποιήθηκε από τον Πλάτωνα στην «Πολιτεία» του και τον Αριστοτέλη στα «Πολιτικά» του, τα δύο θεμελιώδη έργα της ελληνικής πολιτικής επιστήμης. Με την ορολογία του Πλάτωνα και του Αριστοτέλη, αν οι βασιλιάδες ήταν κυρίαρχοι, είχαμε Μοναρχία. Αν οι ευγενείς ήταν κυρίαρχοι, είχαμε Αριστοκρατία / Ολιγαρχία. Και αν η λαϊκή συνέλευση ή ο δήμος ήταν κυρίαρχος, ο Αριστοτέλης θεωρούσε την κατάσταση αυτή ως Δημοκρατία, που - κατά την γνώμη του - ήταν ανεύθυνη, ιδιοτελής και ασταθής.

Ο Αριστοτέλης πίστευε σε ένα μικτό σύστημα με το καλύτερο και από τους τρεις τύπους πολιτικού συστήματος. Αλλά τόσο ο Αριστοτέλης όσο και ο Πλάτωνας αποδοκίμασαν την Αθηναϊκή Δημοκρατία (με εξαίρεση τις μεγάλες μεταρρυθμίσεις του Κλεισθένη) μέχρι το 338 π.Χ. όταν υπερίσχυσε ο Φίλιππος ο Μακεδόνας στην Μάχη της Χαιρωνείας.

Ο Αριστοτέλης δεν ήταν Αθηναίος, αλλά ο Πλάτωνας ήταν και η Αθήνα καταδίκασε τον Σωκράτη. Ο Πλάτωνας προχώρησε παραπέρα λέγοντας ότι ο Δήμος είχε το χαμηλότερο (συναισθηματικό και απερισκεπτό) μέρος της ψυχής τριών επιπέδων του ανθρώπου. Είπε ότι η πόλη πρέπει να διοικείται από «φύλακες», τους περίφημους βασιλιάδες-φιλοσόφους που έχουν τελειοποιηθεί σε το υψηλότερο λογικό επίπεδο της ψυχής τους, σύμφωνα με την «Πολιτεία» του. Όλες οι δουλειές πρέπει να γίνονται από σκλάβους και στερημένους ανθρώπους, δεδομένου ότι οι πολίτες πρέπει να επικεντρωθούν στην πολιτική και την στρατιωτική εκπαίδευση.

Ο Πλάτωνας πίστευε ότι η Σπάρτη ήταν μεγάλη λόγω του Λυκούργου, με ένα πολιτικό σύστημα δύο κληρονομικών βασιλέων και εκλεγμένων δικαστών που ονομάζονταν Έφοροι, την Γερουσία και την συνάντηση των Σπαρτιατών. Αλλά πρωτίστως ήταν η καθημερινή ζωή των Σπαρτιατών, η ζωή της στρατιωτικής φυσικής τους κατάστασης, ως μέρος της πολεμικής μηχανής που ήταν η Σπάρτη. Ακόμα και μετά τον γάμο ενός Σπαρτιάτη, που ήταν μια κεντρική στόχευση, η στρατιωτική ζωή ήταν το θεμέλιο της Σπάρτης και ο βασικός λόγος που η Σπάρτη ήταν μια σταθερή και πατριωτική κοινωνία. Ακόμη και ο Πλούταρχος στην Βιογραφία του Λυκούργου έδειξε τον θαυμασμό του για την Σπαρτιατική Κοινωνία.

ΠΩΣ Ο ΧΙΤΛΕΡ ΕΚΜΕΤΑΛΛΕΥΤΗΚΕ ΕΝΤΕΧΝΑ ΤΟ ΣΠΑΡΤΙΑΤΙΚΟ ΙΔΕΩΔΕΣ...

Όμως, μετά την Ελληνική Ανεξαρτησία του 1821, μια νέα ιδέα για την Σπάρτη δημιουργήθηκε στην άκρη του αρχαίου Σπαρτιατικού χώρου. Τον εικοστό αιώνα τόσο ο Πλάτωνας όσο και η Σπάρτη χρησιμοποιή-

θηκαν από τον Χίτλερ σε μια πιο επικίνδυνη μορφή Ιδεολογίας. Η εκπαίδευση των αγοριών στην Αρχαία Σπάρτη εφαρμόστηκε στην φασιστική νεολαία του Χίτλερ ή στο Hitlerjugend. Το 1933 υπήρχε το βιβλίο Kampf und Platons Staat του Χίτλερ γραμμένο από τον Γιόακιμ. Μια επιτροπή εκπαίδευσης συστάθηκε για να επιβλέπει το Adolf Hitler Schule το οποίο συνέταξε ένα εγχειρίδιο για την Σπάρτη, δίνοντας έμφαση στην εκπαίδευση, την ανθεκτικότητα και το πνεύμα του Kameradschaft.

Τα σχέδια και οι κανόνες που είχαν οι Σπαρτιάτες, για το πώς να χτίσουν ένα κράτος και πώς να εκπαιδεύσουν την άρχουσα τάξη τους, προκάλεσαν το ενδιαφέρον του Χίτλερ, στην προσπάθειά του να χτίσει το Τρίτο Ράιχ. Ο Χανς Μπόγκνερ σε ένα βιβλίο για την εκπαίδευση (1937) συνιστά στους Γερμανούς δασκάλους να δώσουν προσοχή στους «Φύλακες» του Πλάτωνα. Ο Πλάτωνας χρησιμοποιήθηκε ως σημείο αναφοράς για την προώθηση της Γυμναστικής στο Τρίτο Ράιχ.

Στο σημείο αυτό πρέπει να επισημάνουμε δύο τινά: Πρώτον ότι οι Σπαρτιάτες ήταν ένα κράτος υπεράσπισης στις συνεχείς επιθέσεις της Περσικής Αυτοκρατορίας. Το κράτος του Χίτλερ δεν ήταν ένα κράτος υπεράσπισης. Ήταν ένα επιθετικό κράτος που προσπάθησε να επεκταθεί προς τα έξω για να μετατραπεί σε Αυτοκρατορία. Είναι ένα πολύ κρίσιμο σημείο αυτή η θεμελιώδης διαφορά μεταξύ της Αρχαίας Σπάρτης και του Γερμανικού Ράιχ του Χίτλερ.

Δεύτερον, αξίζει να αναφέρουμε ότι ο Χίτλερ μπορεί να έχει χρησιμοποιήσει ένα ελληνικό σύμβολο, αντιστρέφοντάς το και τοποθετώντας το σε μια διαγώνιο που ονόμασε σβάστικα. Αλλά ο μαϊανδρος δεν είναι σβάστικα και η σβάστικα δεν είναι μαϊανδρος. Ο μαϊανδρος αντιπροσωπεύει το άπειρο, την ενότητα και την θρησκεία, και μπορεί να θεωρηθεί ως μια σειρά από ευθείες γραμμές και σωστές γωνίες που στόλισαν τους αρχαίους ελληνικούς ναούς. Η σβάστικα δεν έχει θρησκευτικές έννοιες ή έννοιες που σχετίζονται με τη ζωή, αλλά πολιτικό νόημα, καθώς είναι μια κατασκευή για τον Ναζισμό και το Ναζιστικό Κόμμα στην γερμανική πολιτική. Είναι ένας ισόπλευρος σταυρός με το τέλος κάθε χειρού γυρισμένο σε μια σωστή γωνία δίνοντάς του μια στροβιλιζόμενη ορμή και μια λυγισμένη κίνηση προς τα εμπρός. Μοιάζει με στρατιώτη / άτομο που τρέχει να επιτεθεί (ο θάνατος των Εβραίων και άλλων μπορεί να μεταφραστεί στη σβάστικα του Χίτλερ). Η σβάστικα που δημιουργήσε ο Χίτλερ μπορεί να θεωρηθεί ότι προήλθε από σύμβολα πολλών αρχαίων πολιτισμών. Αλλά όταν συνδέεται με την Αρχαία Ελλάδα είναι λόγω της συμβολής των ιδεών του Πλάτωνα στη δημιουργία του Τρίτου Ράιχ.

Πάνω απ' όλα, πρέπει να πούμε ότι η Αρχαία Ελλάδα δεν είναι «ο ένοχος πολιτι-

σμός» για τον Ναζισμό. Δεν ευθύνεται η Αρχαία Σπάρτη για την άνοδο του Ναζισμού τον εικοστό αιώνα. Πρόκειται για ένα παράδοξο φαινόμενο, όπου ένας σύγχρονος πολιτισμός άλλαξε τις έννοιες ενός αρχαίου πολιτισμού προς όφελός του. Οι αρχαίοι Σπαρτιάτες θεωρούνταν «στρατιωτική ελίτ» και εξακολουθούν να θεωρούνται στρατιωτική ελίτ σήμερα. Αλλά ως «μιλιταριστική κουλτούρα» ήταν μια αυτοπροστατευόμενη πόλη του Ελληνισμού, υπερασπιζόντουσαν την γη τους από την επίθεση των εχθρών. Ο Χίτλερ χρησιμοποίησε τον σπαρτιατικό πολιτισμό για να δημιουργήσει κάτι εντελώς διαφορετικού, δημιουργώντας ένα επιθετικό κράτος που ήθελε να δημιουργήσει μια αυτοκρατορία με στρατηγική τις επιθέσεις. Αυτή είναι η απόλυτη διαφορά μεταξύ των δύο.

Η ΛΑΤΡΕΙΑ ΚΑΙ Ο ΘΑΥΜΑΣΜΟΣ ΤΩΝ ΑΜΕΡΙΚΑΝΩΝ ΠΡΟΣ ΑΥΤΟ ΠΟΥ ΑΝΤΙΠΡΟΣΩΠΕΥΕ Η ΣΠΑΡΤΗ

Δεν ήταν μόνο ο Χίτλερ που εμπνεύστηκε από την αρχαία Σπάρτη. Και οι Αμερικανοί το ίδιο ακριβώς έκαναν κατά την διάρκεια του Ψυχρού Πολέμου. Μετά τον Πόλεμο της Κορέας, οι αμερικανικές ένοπλες δυνάμεις, έχοντας δει τους Έλληνες στρατιώτες που πολέμησαν όπως οι Σπαρτιάτες εναντίον του κομμουνιστικού καθεστώτος της Βόρειας Κορέας κατά τη διάρκεια του Κορεατικού Πολέμου, άλλαξαν το όνομά τους σε «Οι Αμερικανοί Σπαρτιάτες». Κατά την διάρκεια του Ψυχρού Πολέμου, η ελληνική κυβέρνηση, ως κράτος μέλος των Ηνωμένων Έθνων, κατέληξε να στείλει ένα τάγμα στη Βόρεια Κορέα που ονομαζόταν "Τάγμα Σπαρτιατών" επειδή το 1950, το τάγμα ήταν υπό τον Σπαρτιάτη Αντισυνταγματάρχη Γεώργιο Κουμανάκο, ο οποίος πήγε με τους στρατιώτες στην Κορέα. Το 1953, το Φυλάκιο Χάρη ήταν ένα απομακρυσμένο φυλάκιο του Πολέμου της Κορέας που βρισκόταν σε μια μικροσκοπική κορεατική χερσόνησο 100 χιλιόμετρα βορειοανατολικά της Σεούλ και ήταν η πιο άμεση διαδρομή προς την πρωτεύουσα της Νότιας Κορέας. Οι στρατιώτες της Ελληνικής Εκστρατευτικής Δύναμης, το «Τάγμα Σπάρτης», προσάρμοσαν το όνομά τους και ονομάστηκαν «Φυλάκιο Χάρος», το σύγχρονο ελληνικό ισοδύναμο με τον Χάροντα, τον βαρκάρη της ελληνικής μυθολογίας στον Κάτω Κόσμο του Άδη.

Το ελληνικό τάγμα των Σπαρτιατών όχι μόνο είχε έναν Σπαρτιάτη Αντισυνταγματάρχη που τους έφερε στην Κορέα, αλλά και οι ίδιοι πολέμησαν σαν Σπαρτιάτες εναντίον του κομμουνιστικού εχθρού. Για πρώτη φορά στην στρατιωτική ιστορία των Ηνωμένων Πολιτειών, πέντε εταιρείες και μία Ελληνική, θα λάμβαναν την περίφημη Προεδρική Μονάδα Παραπομπής (PUC) για την εξαιρετική απόδοση της κοινής τους αποστολής. Μετά τον πόλεμο της Κορέας, οι αμερικανικές ένοπλες δυνάμεις άλλαξαν το όνομά τους σε "Αμερικανοί Σπαρτιάτες". Δεν χρησιμοποιούσαν σβάστικα αλλά το έμβλημα του αρχαίου σπαρτιατικού κράτους και ασπίδας για να εκπροσωπήσουν τις εθνικές ένοπλες δυνάμεις τους.

Μέσα από αυτά τα σύγχρονα γερμανικά και αμερικανικά παραδείγματα, βλέπουμε πώς ο αρχαίος σπαρτιατικός στρατιωτικός πολιτισμός ενέπνευσε ένα αρνητικό και ένα θετικό παράδειγμα. Κι αυτό φαίνεται μέσα από τις ιστορίες πολιτικής των αντιμαχόμενων μεταξύ τους εθνών ακόμη και σήμερα. Όλα τα έθνη έχουν στις ημέρες μας τον Στρατό τους, τα συντάγματά τους και τις σημαίες τους. Αλλά μόνο ο Σπαρτιάτης στρατιώτης θα μένει πάντα στη μνήμη όλων των λαών και θα τιμάται παγκοσμίως ως ένας από τους πιο δυνατούς στρατιώτες που έζησαν ποτέ.